

ROLUL BISERICII ÎN PROMOVAREA ȘI IMPLEMENTAREA UNEI EDUCAȚII PENTRU O PACE DURABILĂ ȘI SĂNĂTOASĂ

Lect. univ. dr. Otniel MURZA

*Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus”,
București, România
otnielmurza@gmail.com*

ABSTRACT: The role of the Church in promoting and implementing education for sustainable and healthy peace.

Education is a complex of actions that is intended to form each person in society in such a way that he or she reaches a more mature level in interpersonal relations and personal actions. At the same time, the biblical principles for a sustainable education are particularly described as facets of the same goal. From this point of view, there is a similarity, because education is not just about teaching and learning.

In order for a society to benefit from educated citizens who, in turn, will pass on education and its principles, it is necessary that education policy and decision makers are aware of the basic values of education and do not accept their change with pseudo-values. In fact, this seems to be the main problem of today's society - orientation towards values that seem attractive, simple, and are promoted by political or cultural factors, but have not proved to be sustainable. To some extent, this category includes the way of promoting peace or seeking solutions to achieve and maintain it.

True and healthy peace can be achieved and preserved to the extent that individuals and society agree to adopt biblical principles for education, i.e., for continuing education. These will have the desired result if they are put into practice as Jesus presented them in the Sermon on the Mount. In the education of the individual, it is necessary to understand the role of acquiring wisdom, understanding, knowledge, and the development of deep thinking and sound discernment. These are contained in what the Bible has to offer for man and society.

The best promoter of appropriate education that will bring long-term results for a healthy peace is the Church. It is the Church that has at hand the Word

of God, knows God's will, laws, and principles, and has the experience of reconciling man with God and man with his fellow men.

Keywords: *Christian education, wisdom, teaching, training, understanding, science, future generation, healthy peace*

Introducere

Studiul de față ia în considerare ideea că oamenii ar putea avea și păstra un climat al păcii în relațiile interpersonale, interetnice și internaționale. Însă pentru aceasta este nevoie de o educație durabilă și sănătoasă. Pe de o parte educația oferită ar trebui să fie durabilă deoarece este nevoie să aibă consistență, consecvență, autoritate, putere de continuitate și influență. Însă aceste considerente nu sunt suficiente deoarece orice fel de educație promovată de persoane cu surse suficiente poate duce înspre direcția opusă, adică înspre o permanentă păstrare a unui climat de dușmănie și război. De aceea, pe de altă parte, educația trebuie să fie una sănătoasă. Prin sublinierea faptului că educația trebuie să fie una sănătoasă, se dorește a scoate în evidență faptul că societatea este datoră să pună baze morale adecvate în formarea tinerelor generații, astfel încât acestea să conveargă spre un climat de pace.

Unele din aceste baze constau în a învăța și adopta stiluri de viață interpersonală sănătoase care ar trebui să cuprindă valori înalte. De obicei, valorile înalte se regăsesc pe paginile Cuvântului lui Dumnezeu. Dintre acestea pot fi amintite: iubirea, iertarea, acoperirea greșelilor, generozitatea, ajutorarea și altele. La o privire mai atentă se poate observa că o parte dintre acestea sunt amintite de Domnul Isus în Predica de pe Munte, și tot la fel, sunt amintite și ca partea a rodirii din viața unui creștin autentic.

Pentru a ajunge la practicarea acestor valori este nevoie de o educație sănătoasă.¹ În parcursul acestui studiu se va analiza aportul pe care îl aduc *înțelepciunea* și *tora*. În ce privește rolul pe care-l joacă dobândirea *înțelepciunii*, se vor analiza câteva texte biblice care prezintă importanța ei și complexul de acțiuni aferente. În acest studiu, cuvântul *tora* nu va face referire la Legea lui Moise sau la cele cinci cărți ale sale, nici la Vechiul Testament ca un întreg, ci la înțelesul cuvântului conform vocabularului ebraic și prezentarea aspectelor legate de rolul *torei* în viața individului.

---

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196. DOI: 10.5281/zenodo.5507180.

Rolurile *înțelepciunii* și ale *torei* vor fi comparate în a doua parte a acestui studiu cu eforturile generale pe care sunt depuse în zilele noastre pentru a construi o educație durabilă în vederea menținerea păcii și ceea ce au observat anumiți factori implicați în aceste procese.

În ultima parte se vor pune în evidență responsabilitățile pe care le are Biserica pentru asigurarea unei educații sănătoase și durabile. Aceasta, deoarece Biserica cunoaște valorile prescrise de Dumnezeu și care sunt un dat pentru asigurarea unui climat al păcii în viața personală, a familiei, a comunității locale și internaționale.

Educația – un complex de acțiuni

În introducerea la cartea *Proverbele*, autorul își prezintă scopul pentru care le-a adunat și le oferă mai departe fiului său. Un ochi format poate observa că aceasta este o acțiune a unui părinte care-și dorește ca fiul său să experimenteze fericirea și pacea. Părintele acesta vorbește cel mai probabil din experiența vieții și observarea lucrurilor ce se petrec în societate. Textul din *Proverbe* 1:1-8 indică punctual o varietate de termeni care, de fapt, alcătuiesc un complex de acțiuni. În final, aceste acțiuni oferă *înțelepciune* și o perfecționare a individului spre a fi „destoinic pentru orice faptă bună” (2 *Timotei* 3:16-17).

O astfel de persoană are puncte de plecare foarte bine fundamentate când pornește procesul educațional pentru sine sau pentru alți semeni. Două dintre aceste puncte de plecare sunt *înțelepciunea* și *tora*. Pentru început se va dori a menționa că *tora* nu se rezumă doar la înțelesul general clasic de *Legea lui Moise*. În cazul acestei studii, cuvântul *tora* va fi folosit așa cum a fost el intenționat în scrierile *Pentateuhului* și în Scripturile Vechiului și Noului Testament, nu ca un titlu al celor cinci cărți scrise de Moise.

În ceea ce urmează se va putea observa că deși, autorul cărții *Proverbele* pornește dintr-un unghi diferit, acțiunile sale de educare duc spre aceleași finalități ca cele ale *torei*. De fapt, se poate vorbi despre o educație durabilă care are inevitabil cu fundament religios, iar așa cum observa doctorul în teologie Emanuel Dobrin, „la nivelul rasei umane, educația religioasă este cea mai veche metodă de formare și modelare socială, de șlefuire comportamentală și de interacțiune cu divinitatea.”²

---

2 Emanuel DOBRIN, „Educația religioasă ca dimensiune a educației integrale”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 12, Nr. 1, 2024, Editions Vie et Santee, Damarie-Les-Lys, France, pp. 380-394, aici p. 381.

Urmărind înțelesul ebraic al cuvântului *tora*, cititorul ar trebui să adune într-un singur complex câteva acțiuni: lege, învățătură, precept, direcționare, instruire, antrenare³. Deși majoritatea oamenilor sunt obișnuiți ca la auzirea cuvântului *tora* să se gândească doar la un volum de legi sau la o listă de reguli și precepte, înțelesul acestui cuvânt este mult mai larg, dar indică spre ceva care este bine stabilit. Lasă impresia că învățătura și direcționare pe care le conține sunt ceva fundamental, de neschimbat, la fel cum sunt și zonele de antrenare sau instruire. Se pare că apostolul Pavel a oferit cea mai bună definiție a cuvântului *tora* în legătură cu unul din scopurile principale ale Bibliei pentru ființa umană, și anume: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit și cu totul destoinic pentru orice lucrare bună.” (2 *Timotei* 3:16-17).

Toată Biblia țintește spre același scop spre care se îndreaptă și primele cinci cărți ale ei. Dumnezeu și-a exprimat voia Sa divină nu doar pentru anumite persoane, ci pentru întreaga umanitate, pentru fiecare om. Privind la scopul prezentat de apostolul Pavel se observă cinci acțiuni: învățare, muștrare sau disciplinare, îndreptare sau îndrumare, înțelepțire pentru ca individul să poată ajunge la capacitatea de a întreprinde orice lucruri bune. Aici se dorește a reaminti faptul că pacea și toate acțiunile care duc la pace și menținerea ei sunt lucruri bune.

Până aici, partea educativă (*tora*) a Bibliei pare ușor de acceptat și încadrată în liniile generale ale educației. Însă în definiția aceasta apare și cuvântul „neprihănire”. Educația, învățarea, muștrarea, îndreptarea și înțelepțirea sunt funcționale ca un mănunchi atunci când scopul individului este legat de trăirea unei vieți în neprihănire, adică într-o stare după voia lui Dumnezeu. La acest punct se poate accentua și mai tare căutarea păcii, deoarece este una din condițiile impuse pentru cei care doresc ca într-o zi să-L vadă pe Dumnezeu (*Evrei* 12:14). Privind din acest punct de vedere, se poate înțelege de ce Biserica are un rol important în a promova pacea și a-i învăța pe alții cum să trăiască în pace și să mențină un climat de pace cu toți semenii.

---

3 James STRONG, *Strong's Hebrew and Greek Dictionaries*, 1890, Software: e-Sword, Version 11.0.6, Copyright © 2000-2016, și F. BROWN, S. R. DRIVER, C. A. BRIGGS, *Brown-Driver-Briggs' Hebrew Definitions*, Software: e-Sword, Version 11.0.6, Copyright © 2000-2016, s.v. H8451 = תּוֹרָה (*torah*).

Fiecare credincios al Bisericii ar trebui să-și fi însușit în același timp ceea ce a făcut Dumnezeu pentru a anihila vrăjmășia. Tot apostolul Pavel explică faptul că prin jertfa Domnului Isus s-a adus pace între cei care sunt credincioși cu adevărat lui Dumnezeu. Astfel, indiferent de originea etnică, oamenii pot conviețui în pace, ba mai mult, prin credință pot avea pace și cu Dumnezeu (*Efesenii* 2:13-18). Prin aceste prezentări se poate observa că Biserica ar trebui să fie cea mai potrivită instituție a societății pentru a promova pacea și a-i învăța și pe alții ce au de făcut.

Înțelepciunea ca punct de plecare pentru o educație durabilă și sănătoasă

Privind la cele ce sunt scrise în cartea Proverbele cu privire la înțelepciune și rolul pe care îl poate avea în educarea durabilă a individului și a societății, doctorul în teologie Silviu Tatu indică frumusețea ei și primii responsabili pentru promovarea valorilor ei astfel: „Înțelepciunea este achiziția cea mai valoroasă la care poate spera un om. Ea surclasează bogăția... frumusețea fizică... sau forța fizică... Mijloacele prin care se poate primi și cultiva înțelepciunea nu ne sunt ascunse de autorii proverbelor. Părinții sunt primii care îi învață ABC-ul înțelepciunii.”⁴ Cu alte cuvinte, această formulare trimite exact la afirmația generală care circulă în popor: Familia este celula de bază a societății. Doctorul în teologie Liviu Ursache subliniază și el aceiași idee observând contextul în care se formează înțelepciunea: „cartea *Proverbe* abordează tematica înțelepciunii într-un context familial, cadrul în care înțelepciunea poate fi învățată cel mai bine; un tată îi dă copilului său „învățături de bun simț” pentru ca acesta să urmărească înțelepciunea. Ea a fost creată prima și conține ordinea lucrurilor, iar cine-o găsește, găsește viața.”⁵

Exact în aceeași direcție se focalizează și preceptele Bibliei. În chiar *Tora*, Moise face primele prezentări și instruirii de „parenting” când le transmite israeliților voia lui Dumnezeu pentru creșterea copiilor.⁶ Educația în-

---

4 Silviu TATU, „Proverbe”, în: Silviu TATU (Editor), *Introducere în studiul Vechiului Testament. Cărțile profetice și poetice*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2019, pp. 475-511, aici p. 496.

5 Liviu URSAÇHE, „The Concept of Wisdom in Old Testament Poetic Literature”, *Journal of Romanian Literary Studies*, Târgu Mureș, Vol. 5, 2014, pp. 205-210, aici p. 206.

6 Cf. Deuteronomul.

cepa din casă, se continua și în afara casei, în călătorii și activitățile de zi cu zi. Doctorul în teologie A. J. Higgins subliniază faptul că Biblia nu pretinde că în lumea antică ar fi existat înțelepciune doar în cadrul poporului Israel, deoarece ea „vorbește despre înțelepciunea Egiptului (1 Regi 4:30; Fapte 7:22), a Babilonului (Dan 1:4, 20), a Feniciei (Ezechiel 28:3) și a Arabiei (Jer 49:7). În mod evident, în Babilon exista un grup de înțelepți în care Daniel și cei trei prieteni ai săi au fost admiși. Înțelepciunea a fost găsită în orice cultură și în orice timp.”⁷

Dorința părintelui din primele capitole din *Proverbe* este de a-și vedea fiul îmbogățit în ceea ce privește activitatea minții și deprinderea practică sau punerea în practică a teoriei. El se folosește de un mănunchi de acțiuni prin care fiul său și oricine altcineva care i-ar asculta sfaturile, ar putea dobândi următoarele: (1) înțelepciunea⁸, înțelegerea⁹, știința¹⁰, priceperea¹¹, chibzuința¹² și învățătura¹³. Textul indică o creștere a celui care alege această cale a educării. El se adresează celor care doresc să cunoască înțelepciunea și învățătura și care-și doresc să înțeleagă cuvintele grele (Prov 1:2), dar indică și faptul că de la om la altul pot exista stadii diferite de educație. Același îndemn de a-și continua educația este lansat și celor care deja au ajuns la nivelul de oameni înțelepți. Lor li se adresează astfel: „Să asculte și înțeleptul și își va mări știința (*da'ath*)...” (Prov 1:5).

Același părinte garantează faptul că există o metodă bună de educație care aduce rod, dar mai trage și un semnal de alarmă serios. El nu se ferește să spună lucrurilor pe nume și îi numește proști, naivi sau neîncer-

7 A. J. HIGGINS, „Proverbs”, în: W. S. STEVELY, (Editor), D. E. WEST, (Editor), *Ritchie Old Testament Commentaries – What the Bible Teaches: Proverbs Ecclesiastes*, John Ritchie Ltd., Kilmarnock, Scotland, 2012, pp. 7-372, aici p. 18.

8 Cuvântul *chokmah* are și înțelesurile de: iscusit, îndemnatic. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H2451.

9 Cuvântul *biyn* are și înțelesurile de: a distinge, a percepe. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H995.

10 Cuvântul *da'ath* are și înțelesurile de: cunoaștere, discernământ, înțelegere și aptitudine. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H1847.

11 Cuvântul *tobunah* are și înțelesurile de: iscusință, inteligență, rațiune, îndemnare și înțelepciune. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H8394.

12 Cuvântul *mezimmah* are și înțelesurile de: scop, plan și intenție. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H4209

13 Cuvântul *musar* are și înțelesul de: instruire, disciplinare, corectare și muștrare. Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H4148.

cați (*pethiy*)¹⁴ pe cei care iubesc prostia, naivitatea sau neîncercarea, adică limitarea la un nivel jos sau simplu al educației. În același timp, el are și o întrebare care, tot la fel, introduce într-o categorie neplăcută persoanele care se împotrivesc a fi educate sau a se educa: „Până când... vor urî nebunii (sau aroganții)¹⁵ știința (*da'ath*)?” (Prov 1:22). Parcă pentru a accentua cât de rea poate fi situația celor care refuză educația, acest părinte mai afirmă că există o categorie de oameni care disprețuiesc sau nesocotesc înțelepciunea (*chokmah*) și învățătura (*musar*), adică chiar componentele cheie care duc omul la un nivel net superior din punct de vedere social, dar și spiritual (Prov 1:7).

În timp ce-și prezintă discursul pentru educație, acest părinte este preocupat de avansarea generațiilor viitoare în: înțelepciune, învățătură, discernământ, pricepere, chibzuință, înțelegere adâncă, planificare, dreptate, judecată, instruire, disciplinare, corectare, etc. La finalul prezentării, el introduce elementul cheie necesar pentru ca un individ să poată avea un succes real și conștient. Afirmatia sa: „frica de Domnul este începutul științei (*da'ath*)” descrie ceea ce ar trebui să fie la baza unei educații durabile. Prin aceste cuvinte, Biblia indică faptul că Dumnezeu și Biserica nu sunt împotriva științei sau a cunoașterii, dar specifică faptul că educația sănătoasă are un singur punct de plecare sigur: frica de Dumnezeu.

Având în vedere bogăția acestor cuvinte, se poate observa de ce Biserica, ca o deținătoare a Cuvântului lui Dumnezeu are datoria de a-l împărtăși omenirii și de a-i ajuta pe oameni, indiferent de statutul social sau educațional să continue să se educe pentru a deveni tot mai înțelepți și mai destoinici în tot ceea ce fac.¹⁶ Unul din secretele educației pentru păstrarea și menținerea păcii este frica de Dumnezeu. El este cel care a poruncit omului să nu verse sângele semenului său. Tot El a decretat pedeapsa pentru crimă cu premeditare. Tot Dumnezeu este acela care a prezentat și soluțiile pentru pace: iubirea, iertarea, acoperirea greșelilor, binecuvântarea, răbdarea, bunătatea, etc.

Aceste calități și trăiri au fost indicate de Domnul Isus în Predica de pe Munte (Mt 5 – 7). A. J. Higgins este de părere că există asemănări

---

14 Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H6612.

15 Cf. James STRONG, *op. cit.*, s.v. H3684.

16 Ioan-Gheorghe ROTARU, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, edited by Nicoleta Elena Heghes, Princeton, NJ, United States of America, 2021, pp. 87-92. DOI: 10.5281/zenodo.5507021.

între subiectele abordate de cartea Proverbe și Predica de pe Munte și oferă câteva exemple: „valoarea de a fi un om înțelept (Mt 7:24-27), accentul pus pe puritatea morală (5:27, 31), neprihănire (5:1-15), eliberarea de îngrijorare (6:24-34), evitarea unui spirit critic și de judecată (7:1-5) și nevoia de înțelepciune în gestionarea lucrurilor lui Dumnezeu (7:6).”¹⁷ Aceste chestiuni sunt la fel de necesare pentru o educație durabilă și sănătoasă ca cele amintite anterior. De exemplu, problemele și conflictele inter-etnice care s-au soldat cu omoruri, violuri nu vor putea fi șterse din memoria colectivă și/sau individuală. Însă individul sau comunitate pot alege în mod intenționat să ierte, ba chiar să urce la un nivel mai superior, al iubirii vrăjmașului. Practic, aceasta înseamnă nu doar că se încheie o pace de suprafață sau din cauza unor interese personale sau a unei autorități superioare care-și impune voința. Înseamnă a începe să-i faci bine celui care ți-a fost vrăjmaș. Așa arată învățătura divină dată de Domnul Isus, iar credincioșii sunt primii care sunt conștienți de aceste principii și standarde divine, ca urmare și responsabili în ași ajuta semenii pentru o stare de pace durabilă.

Aspecte practice pentru o educație durabilă și sănătoasă

Doctorul în științe politice Younis Ahmad Sheikh consideră că „scopul educației pentru pace este de a crea o societate lipsită de violență, discriminare și opresiune, în care oamenii pot trăi în armonie și își pot respecta reciproc diferențele.”¹⁸ La aceasta el mai adaugă și faptul că trebuie dezvoltată în oameni o cultură a păcii deoarece aceasta „îi ajută pe indivizi să înțeleagă cauzele profunde ale violenței și conflictelor și să își dezvolte cunoștințele, competențele și valorile necesare pentru a preveni și rezolva conflictele în mod pașnic.”¹⁹ Probabil că direcția aceasta este legată indirect de teoria învățării sociale care se bazează pe ideea că „toate comportamentele sunt învățate – atât cele bune, cât și cele rele.”²⁰ Din acest motiv unii cercetători

---

17 A. J. HIGGINS, *op. cit.*, aici p. 19.

18 Younis Ahmad SHEIKH, „Peace Education: A Pathway to the Culture of Peace”, *Pakistan Journal of International Affairs*, Vol. 6, Nr. 3, 2023, pp. 17-27, aici p. 17.

19 *Ibidem*, aici p. 18.

20 Edwin H. SUTHERLAND, Donald R. CRESSEY, David F. LUCKENBILL, *Principles of criminology*, Altamira Press, 1992, apud: Neha TANWAR, „Investigating Early Warning Signs of Delinquency and the Role of Educators in Identifying At-risk Students”, *Education Journal*, Vol. 14, No. 3, 2025, pp. 80-87, aici p. 81

au o focalizare primară pe cauze, mediul înconjurător și comunitatea locală sau națională în care trăiește individul. Totuși, teoria învățării sociale poate avea provocări, cum ar fi faptul că nu întotdeauna individul sau un grup al societății va urma ceea ce vede în jur, fie bine, fie rău. Fiecare persoană face o alegere prin care-și însușește sau nu ceea ce i se oferă în cadrul mediului social sau educațional.

Probabil că problema cea mai acută în ceea ce privește rezolvarea conflictelor sau a războaielor este descrisă foarte bine de doctorul în socializare politică Sara Zamir care scoate în evidență modul în care dimensiunea psihologică a conceptului de încredere are nevoie de confirmări din zona cognitivă și din cea emoțională. Din ei punctul de vedere, „conceptul de încredere combină atât o dimensiune emoțională (simt că pot avea încredere în această persoană), cât și o dimensiune cognitivă (știu că pot avea încredere în această persoană). Cerința de a fi demn de încredere, precum și de a avea încredere nu este una simplă, apărând de obicei după conflicte de lungă durată.”²¹ Se pare că din punctul ei de vedere, pierderea încrederii poate fi balansată doar într-un mod limitat, deoarece pune accentul pe colaborare și egalitate fără „teama de asimilare în cadrul diferitelor culturi” sau o „ierarhie morală sau economică”²².

Pentru doctorii Yael Warshel și Donald G. Ellis educația pentru pace constă în a-i învăța pe oameni cum să folosească mijloacele de comunicare pentru „a crea noi semnificații în timp.”²³ Pentru ei, comunicarea aceasta „cuprinde tot felul de abilități și strategii care includ, fără a se limita la acestea, deliberarea, argumentarea, raționamentul, ascultarea, discuția, narațiunea și cooperarea pentru a trece prin «a da și a primi» discursiv până se ajunge la o interdependență acceptabilă.”²⁴ Finalitatea acestui proces ar fi „noi interpretări inter-subiective care constituie o bază pentru cooperare.”²⁵

---

21 Sara ZAMIR, „Universal Obstacles to Peace Education” în: Ada AHARONI (Ed.), *Peace, Literature, and Art*, Vol. 1, Eolss Publishers Co. Ltd., Oxford, United Kingdom, 2009, pp. 59-76, aici p. 59.

22 Cf. Sara ZAMIR, *Op. Cit.*, aici p. 62.

23 Donald G. ELLIS, Yael WARSHEL, „The Contributions of Communication and Media Studies to Peace Education” în: Gavriel SALOMON (Ed.), Edward CAIRNS (Ed.), *Handbook on Peace Education*, Psychology Press, Taylor & Francis Group, New York, 2010, pp. 135-154, aici p. 139.

24 *Ibidem*, aici p. 139.

25 Cf. Donald G. ELLIS, Yael WARSHEL, *Op. Cit.*, aici p. 139.

Sociologul Johan Vincent Galtung, fondatorul Institutului de Cercetare pentru Pace din Oslo consideră că pacea poate fi de două feluri: pace negativă sau pace pozitivă. Pacea negativă însemnând, în principal, absența violenței, iar pacea pozitivă o identifică cu dreptatea socială²⁶. Younis Ahmad Sheikh nu este departe de același concept când susține că „educația pentru pace poate promova un sentiment de justiție socială, drepturile omului și respectul pentru diversitate.”²⁷

Probabil că aceste două tipuri de pace sunt cel puțin două puncte în care Biserica are ceva de spus. Deși are același țel biblic de a vedea încetarea violențelor și a războaielor, respectiv de a vedea că toți oamenii sunt tratați egal, așa cum s-a menționat mai sus, Biserica trebuie să promoveze principiile Domnului Isus care creează condițiile net superioare pentru o pace durabilă și sănătoasă.

Pentru doctorul Fatih Yilmaz „pacea nu se referă doar la prevenirea violenței, ci și la respectul individual, interpersonal și social, iertare, colaborare, toleranță față de diversitate, corectitudine și echitate.”²⁸ Ceea ce el enumeră se apropie de premisele unei păci durabile și sănătoase așa cum reiese din paginile Scripturii.

Deoarece Johan Galtung și alții au folosit deja termenii de pace negativă și pace pozitivă, vom încerca să numim „pace durabilă și sănătoasă” aceea pace care se creează între indivizi, grupuri de indivizi sau grupuri etnice pe baza respectării și adoptării ca stil de viață a educației promovate în cartea Proverbele și de Domnul Isus în Predica de pe Munte. O astfel de pace este net superioară „păcii pozitive” deoarece depășește cu mult limitele dreptății sau egalității sociale.

Nu trebuie uitat că la baza acestui climat este educația sănătoasă care cere ca principiile biblice să fie înmagazinate și trăite cu inima, nu doar rațiunea. Această educație este mai ușor de implementat decât comunicarea pentru crearea de noi semnificații. Ea nu cere căutarea a tot felul de metode și strategii pentru a înlocui adevăruri existențiale trăite de una sau

---

26 Cf. Johan GALTUNG, „Violence peace and peace research”, *Journal of Peace Research*, Vol. 6, Nr. 3, 1969, pp. 167-191, aici p. 190.

27 Younis Ahmad SHEIKH, „Peace Education: A Pathway to the Culture of Peace”, *Pakistan Journal of International Affairs*, Vol. 6, Nr. 3, 2023, pp. 17-27, aici p. 19.

28 Fatih YILMAZ, „Road to Peace Education: Peace and Violence from the Viewpoint of Children”, *International Education Studies*, Vol. 11, Nr. 8, 2018, pp. 141-152, aici p. 141.

cealaltă din părțile vătămate. Aduce părțile la masa reconcilierii cerând nu „o ștergere” a istoriei, ci o iertare deplină cu privire la cele întâmplate și o acceptare reciprocă ca presupuși prieteni.

Vanessa de Toledo Costa și Maria Ogécia Drigo au observat că, „studiile privind violența nu au fost în măsură să răspundă la întrebarea privind modul de promovare a păcii, din cauza diferitelor tipuri de violență, a cauzelor lor diverse și a faptului că fac obiectul unor tratamente diferite și specifice.”²⁹

Ceea ce nu observă mulți cercetători este faptul că creștinismul, nu cel de tip teutonic sau promovat cu sabia, ci cel adevărat, promovat de Domnul Isus Hristos prin iubire și iertare conține educația păcii adevărate. În iubirea și iertarea aproapelui și a dușmanului se află adevărata pace, care nu amintește de ororile trecutului, trece cu vederea peste datoriile și pagubele de război, nu întoarce rău pentru rău și îndeamnă ca fiecare om să acționeze pe principii ale binecuvântării. Un astfel de comportament este de dorit deoarece este conform eticii creștine, care, așa cum arată doctorul în teologie Emanuel Dobrin, „pretinde validitate universală a normelor proprii, iar resursa acestor norme, este considerat Adevărul absolut.”³⁰ Într-un astfel de cadru în care societățile pot să aibă puncte de reper biblice și dovedite în timp ca niște absoluturi divine, educația pentru o pace sănătoasă poate avea rezultate pe termen lung.

Pax romana nu a fost o cultură bazată pe o educație a păcii. Imperiul roman a cucerit prin război și a impus pacea în teritoriile ocupate, deoarece era în interesul Romei să aibă parte de profit economic și lipsă de tulburări sociale. Însă în Imperiul Roman a activat cu precădere Biserica lui Hristos, care nu a răzbunat viața martirilor. A trimis alți reprezentanți ai Evangheliei și a biruit prin crucea, iubirea și iertarea lui Hristos. Pacea dintre țările europene nu este rezultat al cooperării economice și politice între statele ei, dovadă fiind focarele de război din fosta Republică a Iugoslaviei. În tensiunile dintre nemți și alte popoare după al doilea război mondial, în tensiunile dintre maghiari și români în Transilvania, în martirajul creștinilor în perioada comunistă din România a biruit cu adevărat educația păcii bazată pe principii biblice.

---

29 Vanessa de TOLEDO COSTA, Maria Ogécia DRIGO, „Education for Peace: Transformations in the Concept of Peace and Peace as Opposed to Violence”, *International Journal of Human Sciences Research*, Vol. 4, Nr. 17, 2024, pp. 2-13, aici p. 3.

30 Emanuel DOBRIN, „Fundamental Aspects of Christian Ethics” în: *Scientia Morality Conference proceedings on February 15-16, 2024*, pp. 156-161, aici p. 157.

Doctorul în teologie Cătălin Varga observă că eliminarea lui Dumnezeu din zona valorificării capitalului uman are consecințe dezastruoase în ciuda faptului că se încearcă o ordonare a societății inclusiv prin Declarația Universală a Drepturilor Omului.³¹

Taher Abdulkarim Saloum consideră că revoluțiile și conflictele etnice din mai multe țări arabe ar fi rezultatul eșecului de „a educa tinerii cu privire la cetățenie și de a insufla valorile cetățeniei și apartenenței.”³² Din punctul său de vedere, pentru a avea rezultate pe linie educațională ar trebui combinate eforturile a trei feluri de educație. (1) Educația formală care are loc în instituțiile oficiale de învățământ. (2) Educația non-formală care are loc în afara instituțiilor oficiale de învățământ și (3) educația nesisematică care este „un proces spontan de predare și învățare fără programe educaționale planificate, desfășurat în afara cadrului oficial al instituțiilor de învățământ, în spațiile internetului și ale mediilor externe.”³³

Mary E. Hess, profesor de leadership educațional articulează foarte bine problema generală pe care a creat-o societatea occidentală.

Creștinismul este o credință învățătoare. Acesta poartă în inima sa formarea ucenicilor prin învățare. Cu toate acestea, viziunea sa pedagogică se află în interiorul orizontului și întrupării sale cristologice, în interiorul *participatio Christi* și *imitatio Christi*. Momentul colonialist indică pierderea acestui orizont și a acestei întruchipări prin închiderea sa în judecata exagerată, în hiperevaluarea legată de o optică rasială. Evaluarea pedagogică în Lumea Nouă a stabilit contextul în care a funcționat gândirea teologică. Teologia a fost inversată cu pedagogia.³⁴

---

31 Cf. Cătălin VARGA, „Etica Vechiului Testament ca indice de valorificare umană pentru deconstrucția unei înțelegeri seculare a drepturilor omului. Un punct de vedere ortodox”, *Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia*, Vol. 2, Nr. 2, 2019, pp. 4-26, aici p. 5.

32 Cf. Taher ABDULKARIM SALOUM, „Integrating the Roles of Educational Forms to Enhance the Values of Citizenship and Identity and Achieve Social Cohesion - A Prospective Study in Light of the Reality in Syria”, *Science Journal of Education*, Vol. 13, Nr. 4, 2025, pp. 126-138, aici p. 128.

33 Cf. Taher ABDULKARIM SALOUM, *Op. Cit.*, aici p. 132.

34 Mary E. HESS, „Finding peace on the road to Emmaus: Religious education in the aftermath of Ferguson, MO”, prezentat la conferința: Religion and Education in the (Un)making of Violence, 2014 *Religious Education Association Annual Meeting*, 7-9 Noiembrie 2014, pp. 1-19, aici p. 12.

În comparație cu Taher Abdulkarim Saloum punctul de focalizare a lui Daniel Ajak Magai se regăsește într-un alt loc în ceea ce privește o situație asemănătoare de conflict și război civil. El a observat că „în contextul Sudanului de Sud, unde conflictele, diviziunile și traumele au rănit profund comunitățile, liderii creștini se află într-o poziție unică pentru a modela și facilita restaurarea și vindecarea. Liderii trebuie să îmbrățișeze valorile care contribuie la transformarea socială.”³⁵ El are o înțelegere destul de clară a modului în care funcționează practic educația pentru o pace durabilă și sănătoasă. De aceea el nu evită să evidențieze că acolo există probleme în modelul receptat de societate și le cere liderilor de biserici să înceapă educația pentru pace din punctul în care se află fiecare. Aceasta poate însemna să „să se împace în rândurile lor și în congregațiile lor, iar apoi să ajute societatea în general să contribuie semnificativ și pozitiv la inițiativele de pace ale guvernului și ale altor organisme internaționale. Liderii bisericii trebuie să conducă prin exemplu – rezolvând disputele în mod pașnic, promovând dialogul și disciplinându-și congregațiile pe calea lui Hristos.”³⁶

Concluzii

În contextul tensiunilor tot mai dese ca urmare a conflictelor din societate, se poate observa o îngrijorare crescândă la nivel individual, de grup mi sau etnic, local, național și internațional. Războaiele civile și armate sunt tot mai dese și bazate pe motive argumentate istoric, etnic, geografic, politic, economic sau religios. În acest conglomerat de motive pentru continuitatea violențelor și a războaielor, nevoia de pace este tot mai prevalentă. Ca urmare societățile caută metode obținere și menținere a păcii.

Din nefericire, nu toate metodele de obținere a păcii sunt eficiente. Uneori din cauză că se caută doar o „pace negativă” sau o „pace pozitivă”, adică o eliminare a violențelor, o calmare a spiritelor și continuarea relațiilor prin comunicare, colaborare și dreptate sau echitate socială.

Pentru a avea parte de o „pace sănătoasă” este necesară alcătuirea unui complex educațional sănătos care să ofere indivizilor societății o edu-

---

35 Daniel AJAK MAGAI, „Healing the Body of Christ: A Theological Reflection on the Church’s Schism, Leadership, and Peacebuilding Role in Ethnically Polarized South Sudan”, *Humanities and Social Sciences*, Vol. 13, Nr. 5, 2025, pp. 418-428, pp. aici p. 422.

36 *Ibidem*, aici p. 425.

cație armonioasă prin care să se deprindă să devină mai înțelepți, mai înțelegători, mai cunoscători (având mai multă știință), mai profunzi în gândire și cu un simț dezvoltat al discernământului. Acestea pot fi rezultate ale unui proces educațional bazat pe modelul primelor capitole din cartea *Proverbele*. La acesta se mai cere adăugarea principiilor enunțate de Domnul Isus în Predica de pe Munte, care cuprind pe de o parte acțiuni de pocăință și cerere a iertării pentru partea de vină într-un conflict, iar pe de alta acțiuni iertare, iubire și binecuvântare necondiționată a aproapelui și a dușmanului.

Acest model biblic de educație pentru o „pace sănătoasă” nu a fost depășit încă de eforturile seculare ale ONU și ale politicianilor. Dimpotrivă, diversele interese personale, naționale sau internaționale ale anumitor persoane au dus la înrăutățirea situațiilor din zonele de conflict.

În contextul acestor eșecuri din partea instituțiilor politice și educaționale, instituția care ar trebui să-și asume rolul conducător este Biserica. Ea deține cunoștința voii și a principiilor lui Dumnezeu. Membrii ei le-au pus în practică cu succes, indiferent dacă au avut de suferit din partea semenilor. În timp ce imperiile și-au impus pacea cu sabia și prin amenințare, Biserica a predicat și a promovat pacea prin jertfa Domnului Isus. Adevărul Bibliei și practica Bisericii confirmă pacea pe care o pot recupera sau câștiga persoane care s-au aflat în conflicte sau tensiuni mari, dar au ales calea păcii lui Hristos, care începe cu o împăcare cu Dumnezeu, iar mai apoi cu semenii și vrăjmașii personali, comunitari, naționali și internaționali.

Conform Scripturii educația sănătoasă are un singur punct de plecare sigur: frica de Dumnezeu. Aceasta din cauză că într-o astfel de stare, individul va fi atent la a împlini voia lui Dumnezeu, și ca urmare va oferi pocăință, iertare, iubire și binecuvântare într-un mod sincer, fără interese ascunse.

Tocmai de aceea liderii bisericilor joacă și ei un rol foarte important în acest proces de educație pentru o pace sănătoasă. Ei trebuie să fie primele modele de pocăință, iertare, iubire și binecuvântare.

Bibliografie:

- *Biblia*, traducerea Dumitru Cornilescu corectată, 2016.
- ABDULKARIM SALOUM, Taher, „Integrating the Roles of Educational Forms to Enhance the Values of Citizenship and Identity and Achieve Social Cohesion - A Prospective Study in Light of the Reality in Syria”,

Science Journal of Education, Vol. 13, Nr. 4, 2025, pp. 126-138. <https://doi.org/10.11648/j.sjedu.20251304.12>

- ✦ AJAK MAGAI, Daniel, „Healing the Body of Christ: A Theological Reflection on the Church’s Schism, Leadership, and Peacebuilding Role in Ethnically Polarized South Sudan”, *Humanities and Social Sciences*, Vol. 13, Nr. 5, 2025, pp. 418-428. <https://doi.org/10.11648/j.hss.20251305.13>
- ✦ BROWN, F., DRIVER, S. R., BRIGGS, C. A., *Brown-Driver-Briggs’ Hebrew Definitions*. Software: e-Sword, Version 11.0.6, Copyright © 2000-2016.
- ✦ DOBRIN, Emanuel „Educația religioasă ca dimensiune a educației integrale”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 12, Nr. 1, 2024, Editions Vie et Santee, Damarie-Les-Lys, France, pp. 380-394.
- ✦ DOBRIN, Emanuel, „Fundamental Aspects of Christian Ethics” în: *Scientia Moralitas. Conference proceedings on February 15-16, 2024*, pp. 156-161, DOI:10.5281/zenodo.10775012
- ✦ ELLIS, Donald, WARSHEL, Yael, „The Contributions of Communication and Media Studies to Peace Education” în: SALOMON (Ed.), Gavriel, CAIRNS (Ed.), Edward, *Handbook on Peace Education*, Psychology Press, Taylor & Francis Group, New York, 2010, pp. 135-154.
- ✦ GALTUNG, Johan, „Violence peace and peace research”, *Journal of Peace Research*, Vol. 6, Nr. 3, 1969, pp. 167-191.
- ✦ HESS, E., Mary, „Finding peace on the road to Emmaus: Religious education in the aftermath of Ferguson, MO”, prezentat la conferința: *Religion and Education in the (Un)making of Violence*, 2014 Religious Education Association Annual Meeting, 7-9 Noiembrie 2014.
- ✦ HIGGINS, A. J., „Proverbs”, în: STEVELY, W. S. (Editor), WEST, D. E., (Editor), *Ritchie Old Testament Commentaries – What the Bible Teaches: Proverbs Ecclesiastes*, John Ritchie Ltd., Kilmarnock, Scotland, 2012, pp. 7-372.
- ✦ POP, Anton-Viorel, „Drepturile omului între antropologia ortodoxă și raționalismul occidental”, *Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia*, Vol. 2, Nr. 2, 2019, pp. 101-109.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, edited by Nicoleta Elena Heghes, Princeton, NJ, United States of America, 2021, pp. 87-92. DOI: 10.5281/zenodo.5507021.

- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196. DOI: 10.5281/zenodo.5507180.
- ✦ SHEIKH, Younis Ahmad, „Peace Education: A Pathway to the Culture of Peace”, *Pakistan Journal of International Affairs*, Vol. 6, Nr. 3, 2023, pp. 17-27.
- ✦ STRONG, James, *Strong's Hebrew and Greek Dictionaries*, 1890. Software: e-Sword, Version 11.0.6, Copyright © 2000-2016.
- ✦ TANWAR, Neha, „Investigating Early Warning Signs of Delinquency and the Role of Educators in Identifying At-risk Students”, *Education Journal*, Vol. 14, Nr. 3, 2025, pp. 80-87. <https://doi.org/10.11648/j.edu.20251403.11>
- ✦ TATU, Silviu, „Proverbe”, în: TATU, Silviu (Editor), *Introducere în studiul Vechiului Testament. Cărțile profetice și poetice*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2019, pp. 475-511.
- ✦ THAYER, J. H., *Thayer's Greek Definitions*, 1889. Software: e-Sword, Version 11.0.6, Copyright © 2000-2016.
- ✦ TOLEDO COSTA, Vanessa de, DRIGO, Maria Ogécia, „Education for Peace: Transformations in the Concept of Peace and Peace as Opposed to Violence”, *International Journal of Human Sciences Research*, Vol. 4, Nr. 17, 2024, pp. 2-13. <https://doi.org/10.22533/at.ed.5584172420059>
- ✦ URSACHE, Liviu, „The Concept of Wisdom in Old Testament Poetic Literature”, *Journal of Romanian Literary Studies*, Târgu Mureș, Vol. 5, 2014, pp. 205-210.
- ✦ VARGA, Cătălin, „Etica Vechiului Testament ca indice de valorificare umană pentru deconstrucția unei înțelegeri seculare a drepturilor omului. Un punct de vedere ortodox”, *Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia*, Vol. 2, Nr. 2, 2019, pp. 4-26.
- ✦ YILMAZ, Fatih, „Road to Peace Education: Peace and Violence from the Viewpoint of Children”, *International Education Studies*, Vol. 11, Nr. 8, 2018, pp. 141-152.
- ✦ ZAMIR, Sara, „Universal Obstacles to Peace Education” în Ada AHARONI (Ed.), *Peace, Literature, and Art*, Vol. 1, Eolss Publishers Co. Ltd., Oxford, United Kingdom, 2009, pp. 59-76.